

Hvordan tilpasser landmænd sig bedst til kravene om efterafgrøder?

Den optimale tilpasning til efterafgrødekravene varierer meget mellem jordtyper og bedriftstyper. Specielt for svinebrug på lerjord medfører sædskifteændringer en reduceret indtjening. Udover at se på den økonomiske effekt af alternativer til efterafgrøder, skal der også fokuseres på risiko og afledte effekter.

Chefkonsulent Leif Knudsen & specialkonsulent Søren Kolind Hvid
Videncentret for Landbrug
lek@vfl.dk

Den Europæiske Union ved Den Europæiske Fond for Udvikling af Landdistrikter og Ministeriet for Fødevarer, Landbrug og Fiskeri har deltaget i finansieringen af projektet.

Der er store forskelle på bedrifter, hvordan kravene til efterafgrøder påvirker det ønskede sædskifte og det økonomiske resultat. For at give bedrifterne en vis fleksibilitet til at tilpasse sig til kravene indeholder reglerne forskellige alternativer til efterafgrøder, som landmanden kan benytte sig af:

- ◆ Mellemafgrøder
- ◆ Reduceret kvælstofkvote
- ◆ Overførsel til anden bedrift
- ◆ Etablering af flerårige energifgrøder
- ◆ Forbrænding af fiberfraktionen.

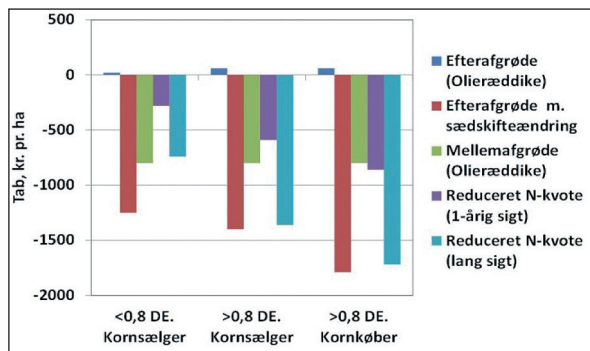
Økonomien i at erstatte efterafgrøder med etablering af flerårige energifgrøder og forbrænding af fiberfraktionen samt overførsel af efterafgrøder behandles ikke i dette indlæg.

Udover en sammenligning af det rent driftsøkonomiske resultat af alternativerne er det meget vigtigt også at se på risikoen i den valgte løsning. Er risikoen for, at tiltaget mislykkes af f.eks. klimamæssige årsager, den samme for de valgte løsninger, og dermed risiko for bøde/krydsoverensstemmelse den samme. Ved vurdering af omkostningerne ved en sædskif-

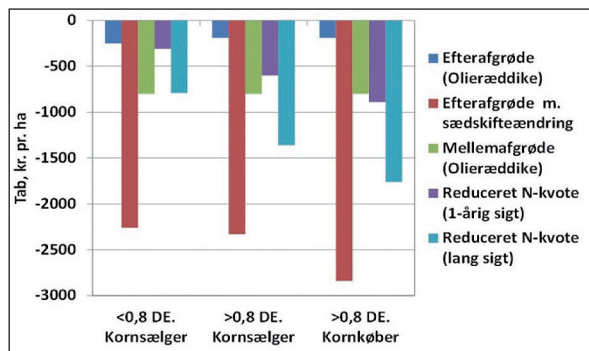
tetilpasning skal også indgå afledte forhold som betydning for rettidseffekt, kapacitetsudnyttelse og indflydelse på ukrudt og sygdomme.

Videncentret for Landbrug har gennemført en række beregninger over økonomien i de forskellige alternativer. Herunder er udviklet et værktøj Kalkule Mark, som kan findes på Landbrugsinfo. I dette program kan foretages beregninger på bedriftsniveau. I figur 1 og 2 er alternativerne sammenlignet for JB 4 og JB 6.

Beregningerne er foretaget ved en kornpris på 130 kr. pr.

Figur 1. Økonomien i alternativer til efterafgrøder på lerblandet sandjord (JB 4).

Figur 2. Økonomien i alternativer til efterafgrøder på sandblandet lerjord (JB 6).

	10/14% efterafgrøder	Mellemafgrøder	Nedsat kvælstofkvote
Økonomisk tab i forhold til optimalt sædskifte	Op til 3.000 kr. på lerjord (3 sure smileys)	Tab på ca. 750 kr. (1 sur smiley)	Tab på op til 750 kr. på kort sigt og 1.750 kr. på lang sigt (1 sur smiley)
Sikkerhed i forhold til krydsoverensstemmelse mv.	Middel risiko (1 sur smiley)	Stor (3 sure smileys)	Lille risiko (3 glade smileys)
Arbejdskapacitet	Forbedres (3 glade smileys)	Neutralt (1 neutral smiley)	Uændret (1 neutral smiley)
Ukrudt sygdomme	Væsentlig mindre risiko for græsukrudt (3 glade smileys)	Lidt mindre risiko for græsukrudt (1 glad smiley)	Større risiko for græsukrudt (1 sur smiley)

hkg. Økonomien i at erstatte efterafgrøder med nedsat kvælstofkvote er foretaget både på kort og lang sigt. På lang sigt forventes et større tab ved nedsat kvælstoftilførsel, fordi jordens indhold af kvælstof reduceres.

Generelt viser alle beregninger, at hvis der ikke skal foretages sædskifteændringer på grund af efterafgrødekravene, er der ikke økonomi i at anvende alternativerne. På kvægbedrifter kan efterafgrøder normalt etableres i majshelsæd, så her behøver man ikke at spekulere på alternativer. På grovsandet jord (JB 1 og JB 3) vil der i praksis også på svinebedrifter normalt være plads til og dermed bedst økonomi i at etablere efterafgrøder. På JB 4, det vil sige lerblandet sandjord, viser beregningerne, at både mellemafgrøder og nedsat kvote giver et bedre resultat end efterafgrøder, når der skal foretages sædskifteændringer. Økonomien i alternativer er bedst for husdyrbrug og bedst på de husdyrbedrifter, hvor der er behov for at købe korn ind. På lerjord (JB 6) er fordelene ved at anvende alternativer generelt større end på sandjord. Det skyldes, at økonomien i flerårs vintersæd er bedre på ler- end på sandjord.

Økonomien i at reducere kvælstofkvoten som alternativ

til efterafgrøder er bedre end forventet. Selvom der i dag tilføres 16% mindre kvælstof end optimalt, er der alligevel bedre økonomi på kort sigt i at reducere kvælstofkvoten til vinterhvede end at skifte fra vinterhvede til vårbyg med fuld norm. På længere sigt vil udbyttet dog forventes at blive reduceret ved den lave kvælstoftilførsel, og tabet ved reduceret kvote vil blive på niveau med tabet ved efterafgrøder på JB 4, men er stadig lavere på JB 6. Hvis reduceret kvote på den enkelte bedrift suppleres med tiltag til at forbedre kvælstofudnyttelsen, kan tabet ved nedsat kvote måske reduceres. Der kan her være tale om tidlig såning af vintersæd og vinterhaps, forsuring eller nedfældning af gylle, anvendelse af kvælstoffikserende frivillige efterafgrøder etc.

Risiko ved alternativerne

Risikoen ved at vælge den traditionelle efterafgrødeløsning består i, at det ikke lykkes at etablere efterafgrøderne godt nok til, at de godkendes af myndighederne. Etablering af efterafgrøder ved græsudlæg om foråret er en meget sikker metode. Derimod er såning af korsblomstrede efterafgrøder før høst forbundet med en stor risiko for dårlig etablering. Metoden har mange fordele, idet den er billig, kors-

blomstrede afgrøder giver en større eftervirkning af græs, hvis de lykkes, og denne efterafgrøde synes mere vildtvenlig. Såning af korsblomstrede efterafgrøder efter høst af korn er også en sikker metode for så vidt, at høsten af kornet sker tidsnok til, at efterafgrøden kan sås inden 20. august. Hvis der vælges en løsning med såning af korsblomstrede efterafgrøder før eller efter høst, kan risikoen minimeres, hvis der hele tiden er nok efterafgrøder i "efterafgrødebanken", således at der kan trækkes på denne, hvis efterafgrøderne i et enkelt år mislykkes.

Den påkrævede sædskifteændring fra vinter- til vårsæd vil specielt på store bedrifter medføre fordele for udnyttelsen af maskinkapaciteten, fordi arbejde flyttes fra efterår til forår. Desuden vil risikoen for græsukrudt også blive reduceret.

Risikoen ved mellemafgrøder er stor, fordi etablering ved udsåning før høst er usikker. Hvis Plantedirektoratet stiller høje krav til plantetallet ved mellemafgrøden, kan risikoen blive for stor. 44 demonstrationer ved Videncentret for Landbrug viser, at mellemafgrøder i gennemsnit har optaget ca. 20 kg kvælstof pr. ha, der er tilfredsstillende i forhold til forventede effekt. Men variationen er meget stor, og etableringen

har i en række tilfælde været helt utilfredsstillende. 2011 er første gang, at mellemafgrøder er afprøvet i praksis. Høsten i 2011 var præget af regn og derfor en sen høst. Det betød, at mellemafgrøder ikke fik mulighed for at udvikle sig meget i perioden frem til efter 20. september, hvor de pløjes ned. I nogle tilfælde voksede de over kornet og gav meget høstbesvær. Der er derfor stort behov for at få nogle flere erfaringer med, om mellemafgrøder kan fungere i praksis. For at minimere risikoen ved brug af mellemafgrøder, kan risikoen minimeres, hvis der hele tiden er nok efterafgrøder i "efterafgrødebanken", således at der kan trækkes på denne, hvis efterafgrøderne i et enkelt år mislykkes. Brug af mellemafgrøder vil kunne gennemføres uden at påvirke arbejdskapaciteten væsentligt, så længe arealet med vintersæd ikke overstiger 20-30% af vintersædsarealet. Hvis arealet bliver større, vil en for stor del af vintersædsarealet blive bundet til en såning efter den 20. september. ■

